==========
ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ « НЕОФИТ РИЛСКИ» - БЛАГОЕВГРАД
ПРАВНО - ИСТОРИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „ПУБЛИЧНОПРАВНИ НАУКИ ПУБЛИЧЕН МЕНИДЖМЪНТ“
==========

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд на тема:

„Управление на стреса и конфликтите в организациите от публичния сектор”

за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

по научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство”, област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.7. Администрация и управление

Автор: **Олга Иванова Чорбаджийска** , докторант в катедра „Публичноправни науки и публичен мениджмънт” в Правно-исторически факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“, гр. Благоевград

Рецензент: **проф. д-р Николай Запринов Арабаджийски**, щатен преподавател в департамент „Публична администрация“ на Нов български университет, гр. София

Член на Научно жури, назначено със заповед № 2477/04.10.2013 г на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски”, гр. Благоевград

Докторантката **Олга Иванова Чорбаджийска** притежава необходимата компетентност в научната област 3. Социални, стопански и правни науки и професионалното направление 3.7. Администрация и управление. Има висше образование, като е придобила две образователно-квалификационни степени при обучението си в ЮЗУ „Неофит Рилски“, гр. Благоевград:

- бакалавър по предучилищна и начална педагогика;
- магистър по публична администрация.

От 2007 г. е назначена за щатен преподавател на академичната длъжност „асистент“ по „Социално управление” в катедра „Публичноправни науки и публичен мениджмънт” в Правно-исторически факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“, гр. Благоевград.

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд е представен във вид и обем, съответстващи на специфичните изисквания на първичното научно звено, провело обучение на докторнтката. Трудът се състои от: увод, три глави, изводи към всяка от главите, заключение, използвана литература и приложения. Общият обем на труда е 247 стандартни страници. Библиографската справка включва общо 210 източника от които 92 на български език, 109 на чужди езици(руски и английски) и 9 интернет страници. Трудът съдържа 8 таблици, 3 схеми и 6 приложения.

АКТУАЛНОСТ И ЗНАЧИМОСТ НА ТРУДА

Трудът има фундаментален характер и е резултат от дългогодишната дейност на докторантката и изследванията й в областта на професионалното направление 3.7. *Администрация и управление*, както и свързани с него учебни курсове, които тя води в Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“, гр.Благоевград. Трудът има актуален характер и е значим за развитието на теорията и практиката в областта на управлението на човешките ресурси в публичните организации.

В увода дипломантката акцентира върху *актуалността на темата.* Не е указан изрично *обекта на изследване.* Като *предмет на изследване* са посочени основните теоретични постановки свързани с възможностите за управлението на стреса и

конфликтите в публичните организации, както и добрите практики за реализирането на това управление в общинските администрации.

Дипломантката си поставя, като цел на изследването *"Да се анализира, систематизира, обобщи и обоснове необходимостта от ефективно и ефикасно управление на стресовете и конфликтите, в организациите от публичния сектор и по-конкретно в общинските администрации."* Заявени са девет задачи, свързани с постигането на целта на изследването.

Не е посочен изрично обхвата на изследването - *времеви* и *териториален*. Посочена е хипотезата, която докторантката ще защитава, а именно, че *„Разглежданата проблематика е предизвикателство и инструмент с рязко нарастващо значение за качествената работа и организационното развитие на общинските администрации и на работещите в тях, но като цяло се подценява, пренебрегва и е слабо позната на ръководителите.* “

В увода не са посочени изрично източниците, които са ползвани при разработването на дисертационния труд - научни трудове на автори, ангажирани с проблемите на управлението на стреса и конфликтите в организациите от публичния сектор, както и методите, които докторантката използва за доказване или отхвърляне на заявената хипотеза.

КРИТИЧНА ОЦЕНКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД ПО ГЛАВИ

В глава първа, озаглавена „Теоретични аспекти на стреса”, което е развита в 85 стандартни страници, докторантката прави опит да анализира основни теоретични постановки, свързани с дефиниране на същността на стреса, като явление в съвременния живот на служителите в публичните организации. Анализът й е по отношение на различни авторови определния за понятието „стрес“, както и представянето на теориите на Ханс Селие, Ричард Лазарус и Карл Юнг. В последствие авторката накратко представя причините пораждащи стрес, ефектите от него, видовете стрес и стратегиите за справянето с него. Вследствие на извършения анализ, като авторов принос могат да се посочат направените 10 извода. Като цяло те разкриват основните характеристики за същността на стреса, но не са обобощени в едно работно определение. Предлагането на такова определение би било съществен научен принос в дисертационното изследаване.

В глава втора, озаглавена „Управление на конфликтите в публичните организации", която е развита в 52 стандартни страници, докторантката прави опит да открои конфликталогията като съвременна, самостоятелна наука и да акцентира на взаимовръзката и с управлението на конфликтите в публичните организации. За изпълнението на тази задача авторката представя общата характеристика на конфликтологията, като насочва вниманието си върху: научните проблеми за решаване при развитието на конфликтологията в бъдеще, природата на конфликтите в организацята, видовете конфликти, причините които ги пораждат в публичните организации. Представен е и е анализиран «модела на конфликтите, като процес» на проф. Ангел Ангелов публикуван в негов учебник «Основи на мениджмънта» през 1998г. Засегнати са накратко и проблемите за управлението на конфликтна ситуация и превенцията на конфликтите в публичните организации. Вследствие на извършения анализ, като авторов принос могат да се посочат направените 9 извода. Като цяло и в тази глава те разкриват основните характеристики за същността на конфликтите, но не са обобощени в едно работно определение. И тук предлагането на такова определение би било съществен научен принос в дисертационното изследаване. Целесъобразно би било в тази глава авторката да се позове и на собствени изследвания, които на базата на методите – наблюдение, беседи, интервюта и анкети със служители на конкретни публични организации биха потвърдили или отхвърлили изразената основна хипотеза на дисертационното изследване.

В глава трета, озаглавена „Разработване на добри практики за управление на стреса и конфликтите в общинските администрации", която е развита в 45 стандартни страници дипломантката прави опит да предложи конкретни добри практики за управление на стреса и конфликтите в общинските администрации, както и да бъдат формулирани вътрешно организационни правила относно тези явления и процеси в организационния живот на териториалните администрации. За изпълнението на тази задача авторката активно участва и представя резултатите от реализиран Проект „Приложение на ефективен публичен мениджмънт в териториалната администрация – от добри практики към качествено обучение" - финансиран по Наредба № 9 на МОМН на Република България. Изследователският екип е ръководен от научния ръководител на докторантката **доц. д-р Валентин Василев.** Принос на членовете на екипа на проекта в който участва и докторантката са направените 6 извода, аргументиращи предлагането на „Вътрешно организационни правила за превенция и преодоляване на

стреса в общинските администрации“ и „Вътрешно организационни правила за превенция и преодоляване на конфликтите в общинските администрации.“ Предложено е използването на такива инструменти като: емоционална интелигентност, менторство, коучинг чрез които може да се преодолеят стреса и конфликти в публичните организации. Принос са и направените 9 извода за ефекта от въвеждането на добрите практики при управлението на стреса и конфликтите в общинските администрации.

В заключението развито на 3 стандартни страници докторантката прави обобщения на проблемно изследваната област, без изрично да отрази дали е доказана заявената хипотеза в увода.

ВЪПРОСИ И ПРЕПОРЪКИ

Към автора на дисертационния труд имам следните **въпроси**:

1. Какво работно определение би дала за „стреса“ на служителите в публичните организации?
2. Какво работно определение би дала за „конфликтите“ в публичните организации?
3. Кои „добри практики“ при управлението на стреса и конфликтите в общинските администрации счита, че в съвременни условия не могат да се прилагат?

Отправям следните **препоръки** към авторката на дисертационния труд:

1. Препоръчително е докторантаката по-смело да води дискусия и полемика с автори изследвали отделни проблеми на управлението на стреса и конфликтите в организациите от публичния сектор.

2. Препоръчително е в бъдещата си научноизследователска дейност авторката да се концентрира върху обвързването на теоретичните аспекти на управлението на стреса и конфликтите в организациите от публичния сектор с практическите ефекти от прилагането им за служителите от тези организации.

Посочените препоръки не намаляват достойнствата на представения за рецензиране труд. Като цяло разработката отговаря на изискванията за дисертационен труд. Трудът е написан в специфичен стил и начин на изложение. Стилът на авторката е ясен, разбираем и точен. Налице е концентрация върху изследвания проблем. Постигнатите резултати са поднесени в логическа последователност. Синтезирани са правилни изводи и обобщения за изследваната проблематика с много добра аргументация.

Научното ръководство в лицето на **доц. д-р Валенти Василев** е проведено компетентно и професионално.

ПРИНОСИ

В дисертационния труд се изброяват пет приносни момента:

1. Доказаната връзката между управлението на стреса и управлението на конфликтите в общинските администрации;
2. Анализираните модели и концепции, относно същността на стреса и изведените:
   - класифицирани основните групи причинители на стрес в публичните организации;
   - видовете стрес на служителите в общинските администрации;
   - ефектите от стреса върху служителите.
3. Откроените основни копинг стратегии и възможностите за превенция и намаляване на стреса в общинските администрации;
4. Направеният анализ на същността на конфликтологията, като наука;
5. Предложените вътрешно организационни правила за превенция и преодоляване на стресовете и конфликтите в общинските администрации.

Препоръчително е приносите на дисертационното изследване да се групират в заключението на дисертационното изследване в две групи – *научни приноси* и *практико-приложни приноси.*

ПУБЛИКАЦИИ

В списъка на публикациите на докторантката са включени *седем броя* – на български език, като 3 от тях са в съавторство. Публикациите на докторантката са по темата на дисертационното изследване и са отпечатани в реферирани научни издания.

АВТОРЕФЕРАТ

Авторефератът е развит на 31 стандартни страници. Същият отразява цялостно съдържанието и резултатите от проведеното дисертационно изследване, като включва:

- *обща характеристика на труда* - актуалност на изследвания проблем, предмет на изследване, цел, задачи за постигане на целта, основна хипотеза;
- *съдържание на труда*;
- *обща характеристика на дисертационния турд;*
- *публикации по темата на дисертацията;*
- *приносни моменти на дисертационния труд.*

ЗАКЛЮЧЕНИЯ

1. Докторантката **Олга Иванова Чорбаджийска** изпълнява изискванията на чл.6 от *Закона за развитие на академичния състав в Република България*/ЗРАСРБ/, както и на чл.24 и чл.25 от *Правлиника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България*/ППЗРАСРБ/ за присъждане на образователната и научна степен "доктор" по специалността „Организация и управление извън сферата на материалното производство“ от професионално направление 3.7. Администрация и управление.

2. Дисертационният труд съдържа научни и научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в науката. Трудът показва, че докторантката **Олга Иванова Чорбаджийска** притежава задълбочени теоретични знания от професионалното направление 3.7. Администрация и управление и способности за провеждане на самостоятелни научни изследвания.

3. Давам ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА на дисертационния труд **„Управление на стреса и конфликтите в организациите от публичния сектор”** разработен от докторантката **Олга Иванова Чорбаджийска.**

София, 15.10.2013 г. **Рецензент:**

проф.д-р Николай Арабаджийски